

สักขี—

หรือ

—กรักขี ?

□ อนันต์ วัฒนานิก

มีผู้กล่าวว่าชื่อบุคคล ที่ใช้ถ้อยคำสละสลวย นามสกุลที่ประกอบด้วยคำศัพท์หลายหลาก ยากในการทำความเข้าใจ สามารถบอกชื่อบอกสกุล การศึกษาและรสนิยมของเจ้าของได้ เท็จจริงอย่างไรน่าจะรับฟังไว้เป็นข้อสังเกต เช่นเดียวกับชื่อวัดวาอารามและโบราณสถานสำคัญที่เปลี่ยนนามแฝกเพี้ยน แฝกความหมายออกไปจากเดิม ก็ย่อมจะต้องมีเหตุมีผล ของผู้ตั้งนามสถานที่เหล่านั้นเป็นแน่

วัดสักขี เป็นวัดหนึ่งของอำเภอสายบุรี ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลละหาน ห่างจากตัวอำเภอออกไปประมาณ 4 กิโลเมตร ประชาชนเรียกกันว่า วัดขี—วัดสักขี และวัดกรักขี มาบัดนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดสุทธิกาวาสไปแล้ว ในไม่ช้าชื่อของวัดสักขีหรือวัดกรักขี ก็จะจางหายไปจากความทรงจำของอนุชนรุ่นหลัง จึงเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง เพราะวัดนี้เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองสายบุรี ครั้งอาณาจักรศรีวิชัยเรืองอำนาจ เมืองสายบุรีอยู่ภายใต้ความปกครองของเมืองนครศรีธรรมราช ครั้งนั้นประชาชนในดินแดนเหล่านี้ ยังคงนับถือพุทธศาสนานิกายมหายาน

ตำนานเมืองและตำนานพระราชูเมืองนครศรีธรรมราชว่า ขุนไชยสุรเจ้าเมืองสายบุรี ได้ไปช่วยสร้างเจดีย์บรรจุพระบรมธาตุ “สร้างพระระเบียงให้พระสงฆ์ต้องพระราชนิมนต์ . . . . 4 ห้อง . . . . สร้างกำแพงรอบพระระเบียงค้ำบัจฉิม . . . . ยาว 9 วา”

สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น เมืองมะละกาได้เป็นศูนย์กลางการค้าขายทางทะเล มีการติดต่อค้าขายระหว่างจีน—อินเดีย—เปอร์เซีย—อาหรับ ทำให้เมืองมะละกา มีฐานะเป็นผู้นำหัวเมืองใกล้เคียง ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง เมืองมะละกาซึ่งเคยเป็นประเทศราช ของอาณาจักรสุโขทัยและอยุธยา ได้ตั้งตนเป็นอิสระ เจ้าเมืองได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม และได้เป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่ศาสนาอิสลามอีกด้วย

เมืองตานีได้เปลี่ยนจากการนับถือพุทธศาสนา ตามอย่างเมืองมะละกาในสมัยของเจ้าศรีอินทรา (ซึ่งได้เฉลิมพระนามใหม่ว่า สุลต่านโมฮัมเหม็ดซาห์) ธิดาองค์หนึ่งของเจ้าศรีอินทรา ชื่อ ไอชะ ได้เป็นประมุขสุทรีของสุลต่านยาาลา เจ้าเมืองสายบุรี

แม้ประชาชนส่วนใหญ่ จะเปลี่ยนลัทธิประเพณี

ศาสนาทางเห็น ไปเป็นเวลาหลายร้อยปี ประชาชนส่วนน้อยที่ยังมีความศรัทธาปสาทะมั่นคงในพระพุทธศาสนา ก็ได้ช่วยกันรักษาร่องรอยความเจริญรุ่งเรือง ทางศิลปกรรม และปฏิมากรรมทางพุทธศาสนาไว้ได้ดังเช่น

ที่วัดสักขีนี้มีวิหารขนาดเล็กอยู่หลังหนึ่ง ตั้งอยู่บนเนินเขาเล็กๆ ภายในวิหารมีพระพุทธรูปปางมารวิชัยอยู่ 3 องค์ มีข้อสังเกตุอยู่ประการหนึ่ง ในการจัดวางพระพุทธรูปให้หนึ่งประทับ กล้ายคลึงกับพระพุทธรูปที่ตั้งวางอยู่ในบริเวณวัดบรมธาตุไชยามาก

องค์ที่ประทับนั่งอยู่เบื้องหน้า เล่ากันมาว่ามีผู้ไปพบ ผิงอยู่ใต้ต้นไม้ใกล้หมู่บ้านชแม (ช่องแฉว) หลังค่ายลูกเสือสุริยะสุนทร ครั้นความทราบไปถึงหมู่พุทธศาสนิกชนในละแวกนั้น ก็พากันไปอัญเชิญมาประดิษฐานไว้ในวิหาร และสร้างพระพุทธรูปขึ้นอีก 2 องค์ ตั้งวางทะแยงมุมเป็นจตุรปูสามเหลี่ยม กับพระพุทธรูปองค์แรกมีอิทธิพลเนื่องสื่อเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนทั่วไป

นอกจากพระพุทธรูปแล้ว วัดนี้ยังมีลายแทงอยู่บทหนึ่งว่า "พุทธสามดอก วัดเข้าสามดอก วัดออกสามวา เสิญกิดเกิดหนาจะไคของคิ"

เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับลายแทงวัดแก้ว เมืองไชยา และวัดคูหาภิมุข จังหวัดยะลา ถ้อยคำสำนวนคล้ายคลึงกันมาก หากไม่เป็นการเลียนแบบแก่กัน ก็เป็นถ้อยคำที่เขียนขึ้นในสมัยเดียวกันก็ได้

ที่วัดแก้วอำเภอไชยาว่า

"เจ็ยวิคแก้ว ศิริธรรมโศกสร้างแล้ว แลเห็นเรื่องรอง สี่เท้าพระบาท เหยียบปากพะเนียงทอง ผู้โคคิดตองกินไม้สิ้นเลย"

สำนวนของวัดคูหาภิมุข จังหวัดยะลาว่า

"สี่มุมกาจับหลัก สองแผ่นอนไม้หลัก ลูกขึ้นหนึ่งรำพึง โครคิกไคถึง กินไม้รัสิ้นเลย"

ลายแทงก็เหมือน ไ้หวยไ้เบอร์ ของบรรดาเขียนในยุคปัจจุบัน ต่างกันที่ไ้หวยไ้เบอร์ยังความร่ำรวยมาผู้บอกและผู้เป็นเจ้าของหวยเบอร์ แต่ลายแทงเป็นคำทำทนายแนะนำ แบบชี้โพรงให้กระรอก บอกทางให้กาผลจึงสะท้อนออกมาในรูปของการชุกคั้น ทำลายโบราณวัตถุโบราณสถานแห่งวัดอย่างน่าอนาใจ

วัดสักขี หลังจากมีข่าวออกมาว่า สามเดรน้อยจากกรุงเทพฯ แก่ลายแทงไ้ของมีค่าไปแล้ว ก็มีผู้ค้นขึ้นไปลอบลักชุกคั้น บริเวณหน้าวิหาร ที่สถิตพระพุทธรูปทั้งสามองค์ ผู้เขียนได้พยายามติดตามสืบสวนอยู่หลายปี จึงพบกับผู้มีเมตตาจิตท่านหนึ่ง ได้กรุณาให้ชมหลักฐานชิ้นสำคัญส่วนหนึ่ง ที่ได้จากการชุกคั้นตามลายแทงดังกล่าว แม้จะเป็นหลักฐานเพียงเล็กน้อย แต่ก็สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการอ้างอิง ความเก่าแก่ของวัดสักขีหรือวัดกรักขี ได้เป็นอย่างดี นั่นคือพระพิมพ์ดินดิบสมัยศรีวิชัย ซึ่งรูปลักษณะตรงตามแบบในตำนานพระพิมพ์ของศาสตราจารย์ ยอชเซเคส์ ซึ่งกล่าวไว้ว่า พระพิมพ์หมวดนี้เกือบจะทั้งหมดทำด้วยดินดิบ ราวๆ พ.ศ. 1450-1550 เป็นรูปพระโพธิสัตว์ฝ่ายมหายาน"

ประเพณีการสร้างวัดในเมืองไทย เท่าที่สืบสวนค้นคว้ามาได้ มีอยู่ 3 ประเภทด้วยกัน

1. สร้างเพื่อพระสงฆ์ จะได้อาศัยอยู่แลท่านบำรุงรักษาพระสถูปเจดีย์ที่บรรจุพระบรมธาตุ การเรียกขานชื่อวัดประเภทนี้ เรียกตามนามพระบรมธาตุ อาทิ พระบรมธาตุไชยา และวัดบรมธาตุนครศรีธรรมราช

2. สร้างเพื่อสร้างสถูปเจดีย์บรรจุอัฐิธาตุพระสงฆ์ผู้ทรงคุณธรรม และอัฐิธาตุบรรพบุรุษหรือเพื่อผู้หนึ่งผู้ใดดังเช่นวัดสุวรรณคาวราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวกันว่า สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก สร้างขึ้นเพื่อถวายแก่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ในคราวที่ทรงผนวช ครั้งนั้นพระองค์ยังรับราชการอยู่ในกรุงศรี

อยุธยา เดิมเรียกว่าวัดทอง อันเป็นพระนามเดิมของ พระองค์

3. สร้างเพื่อพระสงฆ์ใช้ประโยชน์ ในการทำสัง-
ฆกรรม วัดประเภทนี้มีชื่อเรียก ตามนามสถานที่ นาม
หมู่บ้านอันเป็นที่รู้จักมักคุ้นของประชาชนทั่วไป เช่นวัดถ้า
วัดหน้าถ้า จังหวัดยะลา ปัจจุบันเรียกว่า วัดกุหาภิมุข
วัดมุจลินทวาปีวิหาร เดิมเรียกกันว่าวัดหนองจิก หรือวัด
ตุง ตามนามเมือง นามหมู่บ้าน ต่อมาในปี พ.ศ. 2453
(ร.ศ. 103) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระพาสเมืองหนองจิก ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยม
เจ้าอาวาส และทรงพระราชศรัทธาบริจาคพระราชทรัพย์
มอบให้ พระยาเพชรภิบาลนฤเบศร์ (ทัต) สร้างอุโบสถ
และได้พระราชทานนามวัดหนองจิกว่า วัดมุจลินทวาปี-
วิหาร ด้วยการเปลี่ยนรูปคำแต่คงรักษาความหมายเดิม
ไว้ทุกประการ

การเสด็จประพาสแหลมมลายู ของสมเด็จพระจุล-
จอมเกล้าฯ ในครั้งนั้น ยังได้เสด็จประพาสเยี่ยมเยียนพสก-
นิกรเมืองสาบบุรีด้วยเช่นกัน พระยาสุริยสุนทรบวรภักดี
ศรีมหาราชา มัตตาอับดุลวิบูลย์ชอบเขต (นิอิตัม) เจ้า
เมืองสาบบุรี ได้ถวายการรับรอง ทั้งปรากฏข้อความอยู่
ในหนังสือพระราชหัตถเลขาฯ ความตอนหนึ่งกล่าวถึง
วัดสักขีว่า "มีปะรำตั้งแต่สะพานขึ้น ไปจนถึงพลับพลา
มีร้านค้าดะร่าพระสงฆ์นั่งข้างหนึ่ง 7 รูป ข้างหนึ่ง 6 รูป
ข้างหนึ่งนั่งชยันโตคอยประนําน้ำนํ้า พระครูเจ้าคณะมานั่ง
อยู่ด้วย วัดที่พระครูอยู่ แยกเรียกว่ากรากี แต่พระครู
บอกเองว่า วัดกรักขี เป็นวัดโบราณอยู่ไกลออกไป"

กรักขี "เป็นชื่อไม้เถาขนาดเชิงชนิดหนึ่งในพวก
แกตแล แกนเส็งแดง มีเสี้ยนดำใช้ทำยา" ไม้กรักขี เป็น
สินค้าขาออกของไทยมาแก่โบราณ คู่กับไม้เนื้อหอม และ
สมุนไพรอื่นๆ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ได้แต่งตั้งให้พระยาสวัสดิสุนทร ราชทูตพระบวรเสนาหา
อุปทูต ชุนพจนานพิจิตร ท่องสื่อ หมื่นพิพิธวาจาป็นสื่อ
จำทูลพระสุพรรณบัฏรัตนราชสาส์น และเครื่องมงคลราช-
บรรณาการออกไป เจริญพระราชไมตรีกับพระเจ้าคำจิง
ในปีมะเมียชัฐก จุลศักราช 1148 (พ.ศ. 2329)

บรรดาสั่งของทั้งสองไปจึงกอง กษัตริย์คราวนี้มีไม้
"กรักขี ข้างหน้าหนัก 3 หาบ ข้างในหนัก 1 หาบ รวม
4 หาบ 50 ชั่ง" รวมอยู่ด้วย วัดกรักขีก็จะตั้งอยู่ใน
คลองไม้กรักขี ไม้ก็มีคุณค่า คนทั้งหลายจึงเรียกชื่อวัดว่า
วัดกรักขี ดิศปากสืบมา

ที่มาของชื่อวัดสักขีอีกทางหนึ่ง เล่าว่าวัดนี้มีบ่อ
น้ำศักดิ์สิทธิ์ ตั้งอยู่ริมทางขึ้นสู่พระวิหาร กว้าง 1 ศอก
ลึก 1 ศอก น้ำใสบ่มบ่ออยู่ตลอดปี พระยาเมืองไค้อาศัย
น้ำในบ่อน้ำไปกระทำพิธีตักน้ำพิพัฒน์สัตยาบัน แก่ข้า
ราชการเป็นประจำ บ้างก็ว่าวัดสักขีเป็นวัดที่เจ้าเมืองใช้
เป็นสถานที่ประชุม ทำพิธีตักน้ำพิพัฒน์สัตยาบัน เพราะ
เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพยำเกรงของประชาชน
ภาษาถิ่นปัตตานีมีคำว่า Saksi ซึ่งมีความ
หมายเช่นเดียวกับคำว่า สักขี หรือสุภาวษี ที่แปลว่า พยาน
ผู้เห็นด้วยตาตนเอง และอีกนัยหนึ่งว่าเป็นชื่อต้นไม้ชนิด
หนึ่งใช้ทำยา

จากความหมายของคำ และคำว่าสักขีพยาน ประ
กอบกับเรื่องราวบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ประชาชนจึงรู้จักวัด
โบราณแห่งนี้ ในนามวัดสักขี มากกว่าวัดสุทธิภาวาต ที่ยัง
คงนิยมเรียกใช้กันอยู่ในทำเนียบวัดของกรมศาสนา และ
ในทะเบียนโบราณสถานของกรมศิลปากร

ข้าพเจ้าได้นำท่านผู้อ่านมาพบกับวัดโบราณ อันมีชื่อ
เป็นที่สนใจยิ่งวัดหนึ่ง ของอำเภอสาบบุรี ก็เพื่อขจัดความ
กลัว --- กลัวนุชนหลัง จะกล่าวหาว่าให้ความร่วมมือ
ต่อการทำลาย --- อดดี --- ซึ่งจะทำให้มีมุมมองมืองสาบ-
บุรี เมืองตานี เสมือนเด็กเล็กๆ คนหนึ่ง แทนการเป็นหนุม
สาวผู้ผ่านโลกผ่านวอดถรรพณ์มาแล้ว ท่านสนับครจะรักก็ว่า
สักขี กรักขี สุทธิภาวาต ถิ่นอมรินทร์ของท่านแต่ผู้เดียว □